

Charadrius alexandrinus

Svartbent strandpipare

Fåglar

NE

NA

LC

DD

NT

VU

EN

CR

RE

Nationellt utdöd (RE)

Klass: Aves (fåglar), **Ordning:** Charadriiformes (vadarfåglar), **Familj:** Charadriidae (pipare), **Släkte:** *Charadrius*, **Art:** *Charadrius alexandrinus* - svartbent strandpipare Linnaeus, 1758 **Synonymer:**

Kännetecken

En liten, knubbig och ljus vadare med helvitt bröst och gråsvarta ben. Saknar helt den större och mindre strandpiparens svarta bröstband och svarta pannband. Ovansidan ljust gråbrun, näbben mörk och smal. Vita vingband. Hanen har smal svart ögontygel, svart hjässfläck och svarta fläckar på bröstsidorna, medan honan helt saknar svarta teckningar. Lätet ett mjukt visslande "huitt".

Utbredning och status

Den svartbenta strandpiparen häckade tämligen allmänt i sydvästra Skåne under större delen av 1800-talet och dessutom på flera platser längs västkusten upp till Göteborg, samt åtminstone vid sekelskiftet på Ölands södra udde. Under 1900-talet har arten häckat tillfälligt i Skälderviken (1922–26), vid Södviken på Öland (1947–49), söder om Halmstad (1963) och vid Landskrona (1968–79), men har under senare tid varit inskränkt till ett par lokaler på Falsterbohalvön och i Foteviken i sydvästligaste Skåne. Här påträffades 24 hanar och 15 honor 1987, men endast 6 hanar och 4 honor 1995. Antalet häckande par har sedan minskat ytterligare: 1996: 3–4 par, 1997: 3 par, 1998: 2–3 par, 1999: 2–3 par, 2000–2001: 1 par. År 2002 och 2003 uteblev häckningar helt men ett häckningsförsök gjordes ånyo 2004 och en lyckade häckningar 2005 och 2006. På Öland genomfördes en lyckad häckning 2008 och ett häckningsförsök 2010. I Halland har misslyckade häckningsförsök konstaterats 1992 (Getterön och Utteros) och 1997 (Utteros). I övrigt ses årligen under flyttningen enstaka fåglar på kustlokaler i främst Skåne, Halland och på Öland. I övriga Norden förekommer arten endast i Danmark (52 par på 5–6 lokaler 2010), men bebor utanför denna region kuster i västra och södra Europa, Nordafrika och sydvästra Asien, på Sri Lanka, i Östasien, sydvästra Nordamerika, Västindien och västra Sydamerika. Därtill finns inlandshäckande populationer i bl.a. Spanien, Ungern och i Centralasiens stäppområden, samt i Kaliforniens öknar. Det samlade europeiska beståndet beräknades i början av 2000-talet till minst 16000 par, varav en tredjedel i Spanien. Arten har minskat betydligt i antal i hela Nordvästeuropa under de senaste årtiondena (ca 875 par år 2000, varav nästan alla häckar längs Nordsjökusten i Nederländerna, Tyskland och Danmark).

Ekologi

Den svartbenta strandpiparen häckar i Sverige på sandfält eller strandängar med gles eller kortvuxen vegetation. Vintern tillbringas vid kusterna i sydvästra Europa eller Nordvästafrika. Häckning sker ofta semikolonialt och i anslutning till andra arter som t.ex. skärfläcka och småtärna. Anländer till Sverige i månadsskiftet mars-april och påbörjar häckningen från mitten av april. Kullen som består av tre ägg, läggs vanligen i en liten grop i marken, antingen i sand eller grus, eller som fallet ofta är på strandängar, i resterna av gammal, torkad kospillning eller bandtång *Zostera*. Ruvningen varar cirka 24 dygn och ungarna blir flygga efter ytterligare drygt tre veckor. Båda könen deltar i ruvning och ungvårdnad. Födan består huvudsakligen av små kräftdjur, havsborstmaskar, mollusker och insekter.

Hot

De två biotyper som den svartbenta strandpiparen utnyttjar i vårt land, sandstranden och den kortbetade strandängen, har på olika sätt påverkats av människan. Sandstränderna har i ökad omfattning blivit utnyttjade för badturism, med åtföljande kraftiga störningar på den häckande fågelfaunan, däribland den svartbenta strandpiparen. Genom exploatering eller ändrad hävd (minskat betetryck) har arealen strandäng i landet minskat mycket kraftigt under de senaste 50 åren. Detta har också drabbat den svartbenta strandpiparen. Genom artens mycket lokala förekomst i Sverige hotas den också av högt predationstryck eller av mänskliga störningar andra än ovannämnda.

Åtgärder

I hela Nordvästeuropa har den svartbenta strandpiparen varit på klar reträtt under 1900-talet och den svenska populationen, som numera betraktas som utgången, var tämligen isolerad från övriga bestånd. Ett klart utbyte med häckbestånden i nordvästra Tyskland och SV Danmark har dock konstaterats; t.ex. häckade 1993 minst tre svenskfödda fåglar i Schleswig-Holstein, varav ett par som först gjort ett misslyckat häckningsförsök i Skåne. Flera svenskfödda ungfåglar har dessutom iakttagits under häckningstid i det tyska Vadehavet, liksom tyskfödda fåglar kontrollerats i Skåne. Sedan 1960 har antalet par i Sverige minskat överraskande långsamt, men med tanke på dessa fåglars relativt höga överlevnad och livslängd (10–15 år), kan man sannolikt inte förvänta sig några snabba och drastiska antalsförändringar. Kraftfulla åtgärder, inom ramen för "Projekt Svartbent strandpipare", vidtogs under åren 1984–1998 för att skydda arten framförallt på Falsterbohalvön, men tyvärr utan att den negativa beståndsutvecklingen kunde brytas. På de få lokaler i sydvästra Skåne där arten fortfarande har potentiella möjligheter att häcka bör ett generellt beträdnadsförbud införas under tiden 1 april – 31 juli. Sådana förbud finns redan på Ängsnäset, Måkläppen och Skanörs revlar, men saknas fortfarande helt på Vellinge ängar. Kontrollen av att dessa förbud efterlevs måste därtill skärpas betydligt. På Ängsnäset, den viktigaste häcklokalen, har ett högt predationstryck konstaterats under de senaste 25 åren. Det är därför angeläget att försöka eliminera eller utestänga de äggspecialiserade predatorer (räv och kråka) som finns i området. Försök med "skyddsburar" över bona har gjorts med gott resultat (Jönsson 1993, 1994). Genom att skapa nya, konstgjorda sandområden (helst öar) i Öresundsområdet skulle den svartbenta strandpiparen och flera andra kushäckande fågelarter, sannolikt få förbättrade häckningsmöjligheter (se Alerstam m.fl. 1974). Den visade nära kopplingen med beståndet i Vadehavet gör det angeläget att förbättra skyddet av arten i Tyskland och Danmark, vilket på sikt kan möjliggöra en förstärkning av den svenska populationen.

Övrigt

Utländska namn – NO: Hvitbrystlo, DK: Hvidbrystet Præstekrave, FI: Mustajalkatylli, GB: Kentish Plover. Arten är förtecknad i bilaga 1 i EU:s fågeldirektiv (rådets direktiv 79/409/EEG) och ingår i Natura 2000. Den är även förtecknad i Bernkonventionen bilaga II (strikt skyddade djurarter), Bonnkonventionen bilaga II (flyttande arter) samt i AEWA (African-Euroasian Waterbird Agreement). Svartbent strandpipare är fredad enligt jaktförordningen (1987:905).

Naturvård

Konventioner: Fågeldirektivet, Bernkonventionens bilaga II, Bonnkonventionens bilaga II, AEWA

Fridlysning: Fridlyst enl. 4 § Artskyddsförordningen. Räknas även som vilt, vilket betyder att den är fredad men kan vara jaktbar enligt jaktförordningen eller jaktlagen.

Åtgärdsprogram: Fastställt

Litteratur

Alerstam, T., Weibull, P. & Winge, A. 1974. Fåglar inom ett nyskapat utfyllnadsområde vid Landskrona. *Anser* 13: 71–86.

Andell, P. & Jönsson, P.E. 1986. Projekt svartbent strandpipare – en presentation samt redovisning av 1985 års arbete. *Vår Fågelvärld* 45: 85–92.

Bauer, H-G. & Berthold, P. 1996. *Die Brutvögel Mitteleuropas. Bestand und Gefährdung*. AULA-Verlag, Wiesbaden.
BirdLife International 2004. *Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status*. Cambridge, UK: BirdLife International. (BirdLife Conservation Series No. 12).

- Cramp, S. & Simmons, K.E.L. (red.). 1983. *The Birds of the Western Palearctic*, Vol. III. Oxford.
- Curry-Lindahl, K. (red.). 1960. *Våra fåglar i Norden*, Band II, 2:a uppl. Stockholm.
- Dybbro, T. 1970. Hvidbrystet Praestekrave (*Charadrius alexandrinus*) som ynglefugel i Danmark. *Dansk Orn. For. Tidsskr.* 64: 205–222.
- Forsberg, M. 1987. Förekomsten av tre arter vadare i Halland: Svartbent strandpipare, fjällpipare och dubbelbeckasin. *Medd från Getteröns Fågelstation*, nr. 23: 2–22.
- Glutz von Blotzheim, U.N., Bauer, K.M. & Bezzel, E. (eds.) 1975. *Handbuch der Vögel Mitteleuropas*. Band 6. Wiesbaden.
- Grell, M.B. 1998. *Fuglenes Danmark*. Gads Forlag / Dansk Orn. Forening, København.
- Grell, M.B. 2001. Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 2000. *Dansk Orn. For. Tidsskr.* 95: 51–68.
- Götmark, F. 1989. *Effekter av friluftsliv på fågelfaunan. En kunskapsöversikt*. SNV Rapport 3682.
- Högstedt, G. & Roos, G. 1971. Skanörs revlar – en häckfågellokal i omedelbart behov av skydd. *Medd. Skånes Orn. Fören.* 10: 3–10.
- Jönsson, P.E. 1983. Svartbenta strandpiparen *Charadrius alexandrinus* i Sverige – historik, nuvarande förekomst och häckningsbiologi. *Anser* 22: 209–230.
- Jönsson, P.E. 1986. Svartbenta strandpiparen *Charadrius alexandrinus* i Skåne 1986 – en projektrapport. *Anser* 25: 237–244.
- Jönsson, P.E. 1987. Svartbenta strandpiparen *Charadrius alexandrinus* i Skåne 1987 – en projektrapport. *Anser* 26: 259–264.
- Jönsson, P.E. 1989. Svartbenta strandpiparen *Charadrius alexandrinus* i Skåne 1988 – en projektrapport. *Anser* 28: 25–36.
- Jönsson, P.E. 1989. Svartbenta strandpiparen *Charadrius alexandrinus* i Skåne 1989 – en projektrapport. *Anser* 28: 251–258.
- Jönsson, P.E. 1991. Svartbenta strandpiparen *Charadrius alexandrinus* i Skåne 1990 – en projektrapport. *Anser* 30: 41–50.
- Jönsson, P.E. 1992. Svartbenta strandpiparen *Charadrius alexandrinus* i Skåne 1991 – en projektrapport. *Anser* 31: 1–10.
- Jönsson, P.E. 1993. Projekt Svartbent strandpipare – årsrapport 1992. *Anser* 32: 29–34.
- Jönsson, P.E. 1993. Strandängens vadare. Skånes Natur (årsbok) 80: 21–24.
- Jönsson, P.E. 1994. Kentish Plover *Charadrius alexandrinus*. I: Tucker, G.M. & Heath, M.F.: *Birds in Europe: their conservation status*. BirdLife International, Cambridge.
- Jönsson, P.E. 1995. Svartbenta strandpiparen *Charadrius alexandrinus* i Skåne 1993–1995 – en projektrapport. *Anser* 34: 203–213.
- Jönsson, P.E. 1999. Svartbenta strandpiparen *Charadrius alexandrinus* i Skåne 1996–1998. *Anser* 38:15–24.
- Jönsson, P.E., Meininger, P.L., Schulz, R. & Székely, T. 1991. The WSG Kentish Plover Project. *The Wader Study Group Bull.* 60: 1–3.
- Karlsson, L. 2000. *Inventering av häckande kustfåglar i Vellinge kommun 2000 inom övervakningsområdet för det marina naturreservatet Falsterbohalvöns havsområde*. Falsterbo Fågelstation.
- Karlsson, L. 2001. *Inventering och övervakning av känsliga fågelområden och hotade kustfåglar i Vellinge kommun*. Verksamhetsrapport 2001. Falsterbo Fågelstation.
- Karlsson, L. 2005. *Inventering av häckande kustfåglar och övervakning av fågelskyddsområden i Vellinge kommun*. Verksamhetsrapport 2005. Falsterbo fågelstation.
- Mathiasson, S. 1960. Svartbenta strandpiparen. I: Blaedel, N. (red.). 1960. *Nordens fåglar i färg*. Band IV. Malmö.
- Mathiasson, S. 1962. Särpräglad kust. Tankar kring Foteviken – framtida nationalpark eller naturminne. Skånes Natur, årsskrift 49: 101–114.
- Mathiasson, S. 1978. *Häckfågelfaunan i Foteviksområdet*. Länsstyrelsen i Malmöhus län. Naturvårdsenheten, Medd. nr. 1978:5.
- Meininger, P.L. & Arts, F.A. 1997. De Strandplevier *Charadrius alexandrinus* als broedvogel in Nederland in de 20e eeuw. *Limosa* 70: 41–60.
- Meininger, P.L. & Székely, T. 1997, I: E.J.M. Hagemeijer & M.J. Blair (red.): *The EBCC Atlas of European Breeding Birds: Their distribution and Abundance*. T & A D Poyser, London.
- Meves, W. 1868. *Bidrag till Sveriges Ornithologi. Berättelse om en resa till Öland och Skåne*. Öfvers. af Kongl. Vet. Akad. Förhandl. 1868: 251–293.
- Nilsson, S. 1858. *Skandinavisk fauna*. Foglarne, 3:e uppl. Lund.
- Persson, C. 1969. Utflyttning och nybosättning bland kushäckande arter i Sydsåne. *Medd. Skånes Orn. Fören.* 8: 53–56.
- Persson, F. 1928. Kullaspetsens häck- och sträckfåglar. *Fauna och Flora* 23: 65–84.
- Rittinghaus, H. 1956. Untersuchungen an Seeregenpfeifer (*Charadrius alexandrinus*) auf der Insel Oldeog. *Journal ArtDatabanken - artefaktablad*

für Ornithologie 97: 117–155.

Rittinghaus, H. 1961. *Der Seeregenpfeifer*. Die Neue Brehm-Bücherei 282. Wittenberg Lutherstadt.

Roos, G. 1965. Svartbent strandpipare (*Charadrius alexandrinus* L.) häckande i Halland. *Vår Fågelvärld* 24: 272–274.

Rosenius, P. 1937. *Sveriges fåglar och fågelbon*, Fjärde bandet. Lund.

Schulz, R. & Stock, M. 1991. *Kentish Plovers and Tourists*. Wadden Sea Newsletter 1991(1): 20–24.

de Vries, R. 1990. Brutvogelbestände an der deutschen Nordseeküste im Jahre 1988 – Dritte Erfassung durch die Arbeitsgemeinschaft "Seevogelschutz". *Seevögel* 11: 21–26.

Författare

Paul Eric Jönsson 1986. Rev. Paul Eric Jönsson 2001 & 2006, Martin Tjernberg 2010 © ArtDatabanken, SLU 2010.